kelio liekanos, buvusio prie miesto gynybinės sienos, iš miesto pusės. Jo plotis liko nenustatytas. Ankstyviausias kultūrinis sluoksnis, susiformavęs virš įžemio – smėlio, pagal aptiktą keramiką galėtų būti datuojamas XIV a. pab. – XV a. Jis išlikęs labai fragmentiškai, nes smarkiai suardytas vėlesnių perkasimų.

Saulius SARCEVIČIUS

The investigation in Vilnius, Visų Šventųjų street, house No 5-4, in 1999

In 1999, the area of 10 m^2 was investigated where the disturbed cultural layer was found. The earliest part of the cultural layer according to the pottery is dating back to the late 14th century – the 15th century.

Audronė ŠAPAITĖ

ŠIAULIŲ SENOJO MIESTO TYRINĖJIMAI 1998 M.

1998 m. birželio–liepos mėn. atlikti archeologijos žvalgomieji tyrinėjimai Šiaulių miesto centre. Vienas iš tyrinėjimų tikslų buvo patikslinti Šiaulių senojo miesto ŠV dalies ribą, kitas – nustatyti Šiaulių kapinyno II (Vaisių g.) archeologinę vertę ir išlikimą. Iš viso 1998 m. žvalgomųjų tyrinėjimų metu ištirtas 69,5 m^2 plotas, iškasti 29 šurfai ir perkasos.

Siūlomos Šiaulių senojo miesto ribos buvo nustatytos remiantis 1997 m. žvalgomųjų archeologinių tyrinėjimų duomenimis, ankstesnių kasinėjimų rezultatais, atsitiktiniais radiniais. Nepakankamai informacijos buvo surinkta apie Š, ŠV senojo miesto dalį. Daugiausia abejonių kėlė kvartalai, apriboti Aušros al., Varpo, Gluosnių, Dvaro ir Aušros al., Dvaro, S. Lukauskio, Vaisių gatvėmis. Būtent toje pusėje yra Vaisių g. kapinynas, todėl greta žvalgomųjų archeologinių kapinyno tyrinėjimų buvo tikslinamos ir senojo miesto ribos.

Žvalgomieji tyrinėjimai vykdyti centrinio miesto parko teritorijoje ir privačiose žemės valdose. Tirtuose plotuose surinkta glazūruotų ir neglazūruotų molio indų šukių, koklių fragmentų, gyvulių kaulų, aptikti 2 grindiniai.

Šurfe Nr. 2, netoli nuo Vaisių g. namo Nr. 18, 60 cm gylyje, prasidėjo rudos maišytos žemės sluoksnis, kuriame 2A kvadrate ėjo 75 cm pločio

akmenų ruožas. Akmenys 10×7×6, 17×10×8 cm ir panašaus dydžio gulėjo ant įžemio 1–1,12 m gylyje, maždaug 6–10 cm atstumu vienas nuo kito. ŠR šurfo Nr. 2 kampe, 0,6–1 m gylyje, buvo 2 dideli 40×50×36 cm ir 28×32×16 cm dydžio akmenys. Jokių radinių šiame sluoksnyje nebuvo. Akmenys gali būti čia stovėjusio pastato arba grindinio liekanos. Tačiau nei radiniai, nei stratigrafija nesuteikia galimybių daryti kokias nors prielaidas datavimo klausimu.

Perkasoje Nr. 7, iškastoje miesto centrinio parko senojoje dalyje, antrame sluoksnyje kartu su angliukais, smulkiomis plytų nuolaužomis, keliomis glazūruotomis ir oksidacinio degimo keramikos šukėmis, 45 cm gylyje, rasta arklio kaukolė. Pagal keramiką šį sluoksnį apytiksliai galima datuoti XVII a.

Perkasoje Nr. 17, apmatuotoje į ŠR nuo Šiaulių universiteto dailės fakulteto (Aušros al. 50), po velėna prasidėjo tamsi maišyta žemė su plytų nuolaužomis, glazūruotos, oksidacinio, redukcinio degimo keramikos šukėmis, frontalinių ir frizinių koklių fragmentais, gyvulių kaulais. Šiame sluoksnyje rasta sukepusios išsilydžiusios glazūros gabalų, perdegusio molio iš koklių vidaus, molio tinko gabalų, kalkių skiedinio, geležinių kaltinių vinių, gargažė, molinio švilpuko dalis. 28 cm gylyje atsidengė iš raudonų plytų ir puspl yčių sumūrytas grindinys. Jis 5,45 m pločio, orientuotas 35–215° ŠR–PV kryptimi. 1A kvadrate grindinys tęsėsi toliau į plotį ŠV kryptimi. Tame pačiame 1A kvadrate į grindinį buvo įmūrytas 26×16 cm dydžio akmuo, kai kur plytos vietoje buvo kietas molis, keliose vietose – mažesni akmenys. Plytos dėtos statmenai grindinio krypčiai, gana netvarkingai, dalis jų aptrupėjusios. Grindinio storis – per vieną plytą.

Sluoksnio dalyje, esančioje žemiau grindinio lygio, koklių ir keramikos šukių buvo daug mažiau. PR pusėje, greta grindinio, netvarkingai gulėjo nesujungti 30×24×17, 63×54×36 cm ir panašaus dydžio akmenys.

Grindinys tikriausiai yra pastato grindys arba kelias ar parko aikštelė. Kad išsiaiškintume šį klausimą, reikalingi išsamesni tyrinėjimai atidengiant didesnį plotą. Perkasos Nr. 17 keramika daugiausia datuojama XVI–XVII a. Taigi grindinys greičiausiai yra iš Šiaulių ekonomijos dvaro. Sluoksnis Nr. 2 atsirado išstumdžius to laikotarpio kultūrinį sluoksnį formuojant parko paviršių.

1998 m. tyrinėjimų metu aptikto kultūrinio sluoksnio storis buvo nuo 0,4 iki 1,45 m, jis datuojamas XVI–XX a. Nuo XVI a. iki XVII a. datuojamas kultūrinis sluoksnis užfiksuotas 4 šurfuose (Nr. 8, 9, 10, 27) ir 2 perkasose (Nr. 7, 17). Nustatyta, kad kvartale, ribojamame Aušros alėjos, Dvaro, Gluosnių ir Varpo g., kultūrinis sluoksnis nukastas arba vėlyvas.

Į ataskaitą įtraukta medžiaga apie trasą Šv. Petro ir Povilo katedros šventoriuje ir atkastą Vilniaus g. namo Nr. 138 rūsį.

Kasant trasą elektros kabeliui Šv. Petro ir Povilo katedros šventoriuje, surinkta daug pavienių žmonių kaulų, koklių fragmentų, keramikos šukių. Žmonių kaulai – tai tikriausiai šventoriuje ir aplinkui jį buvę krikščioniški palaidojimai, suardyti statybų ir remonto metu. Dviejose trasos vietose galėjo stovėti pastatai, sprendžiant iš keramikos ir koklių, ne ankstesni nei XVIII–XIX a.

Pastebėjus, kad, pertvarkant ir remontuojant fotoateljė „Menas" (Vilniaus g. Nr. 138), atidengti iš stambių akmenų ir raudonų plytų sumūryti pamatai ir rūsiai, jie buvo apžiūrėti, nubraižytas brėžinys.

ŠV–PR kryptimi ir ŠR–PV kryptimi ėjo iš didelių akmenų ir raudonų plytų sumūryti pamatai, sudarantys T raidės formos jungtį. ŠV–PR kryptimi orientuota siena buvo 95 cm pločio, ŠR–PV – 1,55 m. Pagal darbininkų pasakojimus, kol pamatų viršus nebuvo nuardytas, jų aukštis siekė 1,85 m. ŠV–PR kryptimi einančioje sienoje įmūryta raudonų 29,5×7,5×15 cm dydžio plytų. Palei ŠR–PV kryptimi orientuotus pamatus ėjo iš tokio pat dydžio plytų sumūryta 85 cm storio siena. Viename kvadrate jos nebuvo, čia matėsi 35 cm storio siena, sumūryta iš 27,5×6,8×15 cm ir 27,5×6,5×13,5 cm dydžio plytų. Šioje sienoje 1,1 m aukštyje buvo užmūryta skliauto formos anga.

Gretima patalpa – tai apgriautas skliautuotas rūsys. Išlikę cilindriniai skliautai su juos laikančiomis dviejomis sienomis (iš ŠV ir PR pusių) ir pusiau sugriauta PV siena su durų anga. Siena mūryta kalkių skiediniu iš raudonų plytų, vietomis įmūryta 15×15×20 cm ir panašaus dydžio akmenų. Ypač dideli PR sienos akmenys – 35×40×55 cm ir pan. Skliautai prasidėjo 1,15 m aukštyje nuo grindų ir buvo 2,2 m aukščio. Skliautuotos lubos išbaltintos kalkėmis, skliauto storis – 13 cm (per plytos plotį), plytų dydis – 27×6,5×13 cm.

Vilniaus g. namas Nr. 138 yra statytas 1919–1945 m. Greičiausiai atkastas skliautuotas rūsys, pamatai, siena su užmūrytu skliautu, besiskirianti nuo kitų

sienų plytų dydžiu, yra likę iš ankstesnio šioje vietoje stovėjusio pastato. Jokių konkrečių radinių, leidžiančių datuoti rūsį, nėra. Remiantis mūrinės statybos pradžios Šiauliuose data ir plytų matmenimis, galima teigti, kad šio namo rūsys statytas laikotarpyje nuo XVII a. II ketvirčio iki XVIII a. pab.

Remiantis 1998 m. žvalgomųjų tyrinėjimų duomenimis, Šiaulių senąjį miestą su patikslintomis ribomis siūloma įtraukti į Archeologijos paminklų sąrašą.

Audronė ŠAPAITĖ

The investigation of Šiauliai Old Town, in 1998

In 1998, the survey in the centre of Šiauliai city was done. The area of 69,5 m^2 was investigated. Sherds of glazed and non-glazed pottery, fragments of glazed tiles and bones of animals were found. Also 2 pavements were found. One of them is dating back to the 16th – 17th centuries. It belonged to Šiauliai estate. A vaulted basement found in House 138, in Vilniaus Street, can be approximately dating back to the second quarter of the 17th century – the late 18th century. According to the results of the investigations, Šiauliai Old Town with its specified borders is recommended to be included into the list of the archaeological monuments.

Andrius VAICEKAUSKAS

TYRINĖJIMAI VILNIUJE, J. BASANAVIČIAUS G. NR. 4, 1998 M.

1998 m. Vilniuje, J. Basanavičiaus g. Nr. 4, atlikti žvalgomieji archeologiniai tyrinėjimai. Jų tikslas – nustatyti kultūrinio sluoksnio išlikimą numatytoje užstatyti sklypo dalyje. Sklypas J. Basanavičiaus g. Nr. 4 anksčiau archeologiškai netyrinėtas, istorinės žinios apie jį skurdžios. Jis yra Vilniaus senamiesčio ribose, šalia senojo kelio į Trakus.

Sklypo J. Basanavičiaus g. Nr. 4 istorija susijusi su viso kvartalo, ribojamo dabartinių J. Basanavičiaus, Pylimo ir Vingrių gatvių, istorine raida. Pirmosios istorinės žinios apie šį kvartalą siekia XIV a., kuomet Vilniuje buvo įsteigta Pranciškonų bažnyčia ir vienuolynas. Vilniaus pirklys Hanulas, Jogailos patarėjas ir diplomatas, suteikė Šv. Mikalojaus bažnyčiai fundaciją, kuri vėliau su visu turtu buvo prijungta prie steigiamojo Pranciškonų